

Kategoria: Aktualności

Opublikowano: czwartek, 16, maj 2024 09:31

Adrian Pokrywczyński

Odsłony: 4538

Rada Języka Polskiego wprowadziła zmiany w pisowni. Największa rewolucja czeka określenia nazw mieszkańców miejscowości. Od 2026 roku będziemy je pisać wielkimi literami, tak jak było do tej pory np. przy oznaczeniach obywateli danego państwa. Warto zapoznać się ze wszystkimi zmianami, gdyż będą mieć wpływ m.in. na oficjalne dokumenty lub oznaczenia miejsc.

W komunikacie Rady z 10 maja poinformowano, że na posiedzeniach w dniach 7 listopada 2022 r., 3 lutego 2023 r. oraz 22 stycznia 2024 r. uchwaliła zmiany zasad ortografii (z mocą obowiązującą od 1 stycznia 2026 r.). Sformułowano je w postaci załącznika, który przytaczamy w całości niżej.

„Rada uznała, że wprowadzenie tych zmian, dotyczących wyłącznie tzw. konwencjonalnych zasad pisowni, przyniesie korzyść w postaci uproszczenia i ujednoczenia zapisu poszczególnych grup wyrazów i połączeń, eliminacji wyjątków, a także likwidacji przepisów, których zastosowanie jest z różnych powodów problematyczne, np. wymaga od piszącego zbyt drobiazgowej analizy znaczeniowej tekstu. To zaś przyczyni się do zmniejszenia liczby błędów językowych oraz – być może – umożliwi piszącym skupienie się na innych niż ortograficzne aspektach poprawności tekstu. Rada zaznacza, że większość z wprowadzonych zmian była postulowana już wiele lat temu, jednak z najrozmaitszych powodów nie udało się wcześniej nadać im mocy obowiązującej” – czytamy w komunikacie językoznawców.

Aby dać wszystkim osobom oraz instytucjom, zwłaszcza wydawcom, autorom słowników i programów szkolnych, czas na przygotowanie się do nowej sytuacji, uchwalone zmiany zaczną, zgodnie z decyzją Rady, obowiązywać od 1 stycznia 2026 r.

Jednocześnie ogłoszono dokument pt. *Zasady pisowni i interpunkcji polskiej*, zbierający wszystkie przepisy, zarówno te obowiązujące od dawna, jak i uchwalone ostatnio. Dołączamy go w postaci załącznika do naszego artykułu. Z dniem 1 stycznia 2026 r. dokument ten stanie się jedynym ważnym źródłem zasad ortograficznych i interpunkcyjnych w naszym kraju.

Największą rewolucją, idącą w poprzek wieloletnich zasad wpajanych uczniom od najmłodszych lat w szkole, będzie pisownia nazw mieszkańców miejscowości. Do tej pory powinno robić się to małą literą. Teraz mieszkańcy miast, wsi, a nawet osiedli, dzielnic lub rejonów miejscowości zyskają na językowym znaczeniu – ich określenia będą zaczynać się wielką literą np. Warszawiak, Nowosądeczanin, Włocławianin w przypadku miast, Nowohucianin, Ławiczanin w przypadku osiedli/dielnic. Rada pozwala na alternatywne używanie małych lub wielkich liter w przypadku określeń potocznych na grupy etniczne np. Angole/angole (mieszkańcy Anglii), Żabojad/żabojad (Francuz).

Ponadto, zmiany będą dotyczyły nazw marek czy też użycia wielkich liter w kilkuczłonowych nazwach własnych (np. w nazwach geograficznych i obiektach przestrzeni publicznej – małą literą będzie zaczynać się już w zasadzie tylko określenie informacyjne ulica).

Zgodnie z ustawą o języku polskim, Rada, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki, Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Prezesa Polskiej Akademii Nauk lub z własnej inicjatywy, wyraża, w drodze uchwały, opinie o używaniu języka polskiego w działalności publicznej oraz w obrocie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z udziałem konsumentów i przy wykonywaniu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przepisów z zakresu prawa pracy oraz ustala zasady ortografii i interpunkcji języka polskiego. Oznacza to, że jej uchwały są niejako oficjalnymi, wręcz prawnymi zasadami użycia języka m.in. przez organy administracji publicznej i

zasady z nich wynikające powinny być stosowane w oficjalnej dokumentacji oraz procedurze legislacyjnej.

Co ustalono? – załącznik do komunikatu.

Zmiany zasad pisowni polskiej, obowiązujące od 1 stycznia 2026 r.

1. Pisownia wielką literą nazw mieszkańców miast i ich dzielnic, osiedli i wsi, np. *Warszawianin*, *Ochocianka*, *Mokotowianin*, *Nowohucianin*, *Łęczyczanin*, *Chochotowianin*;
Dopuszczenie alternatywnego zapisu (małą lub wielką literą) nieoficjalnych nazw etnicznych, takich jak *kitajec* lub *Kitajec*, *jugol* lub *Jugol*, *angol* lub *Angol*, *żabojad* lub *Żabojad*, *szkop* lub *Szkop*, *makaroniarz* lub *Makaroniarz*.
2. Wprowadzenie pisowni wielką literą nie tylko nazw firm i marek wyrobów przemysłowych, ale także pojedynczych egzemplarzy tych wyrobów (*samochód marki Ford/pod oknem zaparkował czerwony Ford*).
3. Wprowadzenie rozdzielnej pisowni cząstek *-bym*, *-byś*, *-by*, *-byśmy*, *-byście* ze spójnikami, np. *Zastanawiam się, czy by nie pojechać w góry*.
4. Ustanowienie bezwyjątkowej pisowni łącznej *nie-z* imiesłowami odmiennymi (bez względu na interpretację znaczeniową: czasownikową lub przymiotnikową), tj. zniesienie wyjątku zezwalającego na „świadomą pisownię rozdzielną”.
5. Ujednolicenie zapisu (małą literą) przymiotników tworzonych od nazw osobowych, zakończonych na *-owski*, bez względu na to, czy ich interpretacja jest dzierżawcza (odpowiadają na pytanie *czyj?*), czy też jakościowa (odp. na pytanie *jaki?*), np. *dramat szekspirowski*, *epoka zygmuntońska*, *koncert chopinowski*, *koncepcja wittgensteinowska*, *wiersz miłoszowski*.
Przymiotniki tworzone od imion (rzadziej od nazwisk), zakończone na *-owy*, *-in(-yn)*, *-ów*, mające charakter archaiczny, będą mogły być zapisywane małą lub wielką literą, np. *jackowe dzieci* lub *Jackowe dzieci*; *poezja miłoszowa* lub *poezja Miłoszowa*; *zosina lalka* lub *Zosina lalka*; *jacków dom* lub *Jacków dom*.
6. Wprowadzenie łącznej pisowni członu *pół-* w wyrażeniach:
 - *półzabawa*, *półnauka*;
 - *półzartem*, *półserio*;
 - *półspół*, *półczuwał*
oraz pisowni z łącznikiem w połączeniu typu: *pół-Polka*, *pół-Francuzka* (odniesionym do jednej osoby).
7. Dopuszczenie w parach wyrazów równorzędnych, podobnie lub identycznie brzmiących, występujących zwykle razem, trzech wersji pisowni:
 - z łącznikiem, np. *tuż-tuż*; *trzask-prask*; *bij-zabij*;
 - z przecinkiem, np. *tuż, tuż*; *trzask, prask*; *bij, zabij*;
 - rozdzielnie, np. *tuż tuż*; *trzask prask*; *bij zabij*.
8. W zakresie użycia wielkich liter w nazwach własnych:
 - w nazwach komet wprowadzenie zapisu wszystkich członów wielką literą, np. *Kometa Halleya*, *Kometa Enckego*;
 - wprowadzenie pisowni wielką literą wszystkich członów wielowyrzawowych nazw geograficznych i miejscowych, których drugi człon jest rzeczownikiem w mianowniku, typu *Morze Marmara*, *Pustynia Gobi*, *Półwysep Hel*, *Wyspa Uznam*;
 - w nazwach obiektów przestrzeni publicznej wprowadzenie pisowni wielką literą stojącego na początku wyrazu *aleja*, *brama*, *bulwar*, *osiedle*, *plac*, *park*, *kopiec*, *kościół*, *klasztor*,

pałac, willa, zamek, most, molo, pomnik, cmentarz(przy utrzymaniu pisowni małą literą wyrazu *ulica*), np. *ulica Józefa Piłsudskiego, Aleja Róż, Brama Warszawska, Plac Zbawiciela, Park Kościuszki, Kopiec Wandy, Kościół Mariacki, Pałac Staszica, Zamek Książ, Most Poniatowskiego, Pomnik Ofiar Getta, Cmentarz Rakowicki*;

- wprowadzenie pisowni wielką literą wszystkich członów (oprócz przyimków i spójników) w wielowyrazowych nazwach lokali usługowych i gastronomicznych, np. *Karczma Słupska, Kawiarnia Literacka, Księgarnia Naukowa, Kino Charlie, Apteka pod Orłem, Bar Flisak, Hotel pod Różą, Hotel Campanile, Restauracja pod Żaglami, Winiarnia Bachus, Zajazd u Kmicica, Pierogarnia Krakowiaczy, Pizzeria Napoli, Trattoria Santa Lucia, Restauracja Veganic, Teatr Rozmaitości, Teatr Wielki*;
- wprowadzenie pisowni wielką literą wszystkich członów w nazwach orderów, medali, odznaczeń, nagród i tytułów honorowych, np. *Nagroda im. Jana Karłowicza i Poli Nireńskiej, Nagroda Nobla, Nagroda Pulitzera, Nagroda Templetona, Nagroda Kioto, Literacka Nagroda Europy Środkowej Angelus, Nagroda Artystyczna Miasta Lublin, Nagroda Literacka Gdynia, Śląska Nagroda Jakości, Nagroda Rektora za Wybitne Osiągnięcia Naukowe, Nagroda Newsweeka im. Teresy Torciańskiej, Nagroda Wielkiego Kalibru, Mistrz Mowy Polskiej, Ambasador Polszczyzny, Honorowy Obywatel Miasta Krakowa*.

9. W zakresie pisowni prefiksów:

- uzupełnienie reguły ogólnej: W języku polskim przedrostki — rodzime i obce — pisze się łącznie z wyrazami zapisywanymi małą literą. Jeśli wyraz zaczyna się od wielkiej litery, po przedrostku stawia się łącznik, np. *super-Europejczyk*;
- dopuszczenie rozdzielnej pisowni cząstek takich jak *super-*, *ekstra-*, *eko-*, *wege-mini-*, *maksi*, *midi-*, *mega-*, *makro-*, które mogą występować również jako samodzielne wyrazy, np. *miniwieża* lub *mini wieża*, bo jest możliwe: *wieża (w rozmiarze) mini*; *superpomysł* lub *super pomysł*, bo jest możliwe: *pomysł super*; *ekstrazarobki* lub *ekstra zarobki*, bo jest możliwe: *zarobki ekstra*; *ekożywność* lub *eko żywność*, bo jest możliwe: *żywność eko*.

10. Wprowadzenie jednolitej łącznej pisowni cząstek *niby-*, *quasi-* z wyrazami zapisywanymi małą literą, np.

- *nibyartysta, nibygotyk, nibyludowy, nibyorientalny, nibyromantycznie*;
- *nibyblona, nibyjadła, nibyktoś, nibyliść, nibymózki, nibyorebka*;
- *quasiopiekun, quasinauka, quasipostępowy, quasiromantycznie*,
przy zachowaniu pisowni z łącznikiem przed wyrazami zapisywanymi wielką literą, np. *niby-Polak, quasi-Anglia*.

11. Wprowadzenie łącznej pisowni *nie-* z przymiotnikami i przysłówkami odprzymiotnikowymi bez względu na kategorię stopnia, a więc także w stopniu wyższym i najwyższym, np.

- *nieadekwatny, nieautorski, niebanalny, nieczęsty, niezyciowy*;
- *niemiły, niemilczy, nienajmilczy*;
- *nieadekwatnie, niebanalnie, nieczęsto, niezyciowo*;
- *nielepiej, nieprędzej, nienajlepiej, nienajstaramiej*.

Pod artykułem, zgodnie z zapowiedzią, załączamy Zasady pisowni i interpunkcji, które będą nas obowiązywać od 2026 r.